

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра туристичного та готельно-ресторанного бізнесу

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня бакалавра
зі спеціальності 242 «Туризм»
за освітньою програмою
Економіка та організація туристичної діяльності
на тему: «**Шляхи підвищення економічної ефективності туристичної
діяльності у повоєнний період**»

Виконавець:

Студентка 47 групи

ФМЕ

Вискребець Валерія Олександрівна

Науковий керівник:

Ст. викладач

Козловський Роман Сергійович

ОДЕСА – 2023

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми: В сучасному світі туризм є однією з найбільш швидко зростаючих галузей світової економіки, яка вносить значний вклад у валовий внутрішній продукт (ВВП) багатьох країн. Дослідження стану розвитку туризму допомагають виявити тенденції, проблеми та перспективи розвитку цієї галузі, що є важливим для планування ефективної туристичної політики та розвитку економіки.

На сьогоднішній день на світовій арені Україна відома через військові дії, які відбуваються на її території.

Бойові дії, які займають значну територію країни, стали причиною руйнувань критичної інфраструктури, призвели до збоїв на фінансових, енергетичних та продовольчих ринках, продовжують впливати на інфляцію у всьому світі.

Туристична галузь дуже вразлива до змін оточуючого середовища, велика кількість чинників здатна впливати та стабільність розвитку. Проте, за умов політичної та економічної стабільності, туристична галузь здатна швидко відновлюватись. Це пов'язано з тим, що туризм необхідний для кожного: туристична діяльність надає можливість людям відпочити, розслабитися та відновити енергію. В умовах постійного стресу та відчуття небезпеки, кожен намагається відволіктись та покращити свій емоційний та фізичний стан. Навіть в умовах активних бойових дій на території України ми можемо бачити частково відновлені туристичні шляхи на території західних областей.

Мета дослідження: Аналіз сучасного стану туристичної галузі України.

Завдання дослідження:

- Ознайомитись з поняттям економічної ефективності туристичної діяльності;
- Дослідити роль України в історії світового туризму;
- Проаналізувати світовий досвід подолання післявоєнних криз;
- Визначити умови розвитку туристичної інфраструктури України;

- Розглянути вплив військових дій на туристичну галузь;
- Дослідити відновлення українського туризму за «Хорватським» сценарієм;
- Розробити шляхи відновлення туристичного ринку України за прикладом Ізраїлю;

Об'єктом дослідження туристична діяльність підприємств сфери рекреації та туризму в умовах війни.

Предметом дослідження є особливості процесу підвищення ефективності туристичної діяльності в умовах кризового стану і відновлення туристичного потоку.

Для досягнення поставлених завдань були використані наступні методи: аналіз при визначенні умов розвитку туристичної інфраструктури, економіко-статистичний аналіз, спостереження впливу військових дій на туристичні відвідування.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота бакалавра складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (39 найменування). Загальний розмір роботи становить 67 сторінок комп'ютерного тексту. Робота містить 3 таблиць та 11 рисунків.

Публікації. За темою випускної роботи опубліковані наступні праці:

Зміст поняття «економічна ефективність туристичної діяльності»/ В.О. Вискребець// Туристичний та готельно-рестораний бізнес: світовий досвід та перспективи розвитку для України: Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції здобувачів освіти, 12.04.2023 р. – Одеса: ОНЕУ, 2023. – С. 57-61.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі «**ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПІДВИЩЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ У ТУРИСТИЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ**» розкрито сутність економічної ефективності туристичної діяльності.

Узагальнено методи розрахунку економічної ефективності туристичної діяльності.

У другому розділі «**АНАЛІЗ СТАНУ РИНКУ ТУРИСТИЧНИХ ПОСЛУГ УКРАЇНИ В УМОВАХ СУЧАСНОСТІ**» розглянуто поняття туристичної інфраструктури та рівень її розвитку в Україні. Проведена оцінка стану туристичної інфраструктури в умовах активних бойових дій.

У третьому розділі «**ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ ПІСЛЯВІЙСЬКОВИХ КРИЗ У ВІДНОВЛЕННІ ТУРИЗМУ**» були проаналізовані шляхи подолання кризових явищ на прикладі Хорватії та Ізраїлю. Запропоновано впровадити окремі шляхи для відновлення українського ринку туристичних послуг.

ВИСНОВКИ

1. В роботі доведено, що розвиток туристичної індустрії позитивно впливає на розвиток різних секторів економіки України. У сфері туризму, де діє державне регулювання, важливо визначати економічні показники для прогнозування очікуваних результатів реалізації регіональних та національних програм розвитку туризму. В умовах конкуренції та зусиль підприємств щодо економічного зростання, оцінювання економічної ефективності туристичних підприємств набуває все більшого значення. Фактично, практика функціонування туристичного ринку показує, що без аналізу економічної ефективності туристичний бізнес не може успішно функціонувати, а туристичне підприємство не може досягти своїх цілей і втілити свою місію.

2. Узагальнюючи наукові підходи, в роботі визначено, що економічна ефективність туристичної діяльності - це вимірювання того, наскільки ефективно туризм використовує ресурси та приносить економічну користь для країни або регіону. Це оцінюється через різні економічні показники та індикатори. Економічна оцінка це відношення економічних результатів (доходи та прибуток) до встановлених цілей та затрат, які були встановлені для досягнення. Під час

розгляду поняття "ефективність індустрії туризму" важливо розуміти, що успіх туристичного бізнесу визначається не тільки обсягом наданих послуг, але й кількістю споживачів туристичного продукту. Отже, ефективність індустрії туризму залежить від кінцевого споживання туристами будь-якого продукту, що надається в цій галузі.

3. В роботі доведено, що основні показники виміру економічної ефективності туристичної діяльності включають: внесок у ВВП країни, створення робочих місць, залучення інвестицій та зовнішньоекономічний вплив. Оцінювання економічної ефективності туристичної галузі є ключовою для впливу на поточний стан і розвиток галузі. Вона дозволяє слідкувати й коригувати некеровані явища і процеси, складати плани та програми розвитку на різних рівнях - регіональному та державному. Покращення якості державної політики в галузі туризму сприяє збереженню туристичної та інвестиційної привабливості країни. Оцінювання економічної ефективності туристичних підприємств є важливим, оскільки без аналізу економічних результатів неможливо приймати ефективні управлінські рішення та досягати поставлених цілей в туристичному бізнесі.

4. Спираючись на дані Всесвітньої туристичної організації UNWTO, роль України в туристичних потоках Європи приблизно 4% та 1% - в загальноєвропейських надходженнях від туристичної діяльності. Україна держава має нестабільну ситуацію на ринку туристичних послуг, важливим аспектом є слаборозвинута і несприятлива туристична інфраструктура. Як результат, українські мандрівники обирають для свого відпочинку інші країни тим самим виступають у якості інвесторів для розвитку туризму в інших країнах. В свою чергу невелика кількість іноземних туристів обирають Україну, як місце для відпочинку, адже вона не є занадто привабливою, через нерозвинуту туристичну інфраструктуру. Подолання післявоєнних криз є складним та тривалим процесом, який вимагає координації зусиль уряду, громадськості та міжнародного

співробітництва. Світовий досвід подолання післявоєнних криз може надати корисні висновки та уроки для країн, які знаходяться у подібних ситуаціях.

5. В роботі визначено, що Україна за роки незалежності пройшла не легкий шлях розвитку туристичної інфраструктури. За останні роки було впроваджено велику кількість інновацій у готельно-ресторану інфраструктуру, транспортну інфраструктуру, займалась розвитком туристичного бренду України та розпочала просувати його на міжнародному рівні. У 2021 році ринок туристичного бізнесу пожав оживати, після подій 2020 року, Україна була одною із перших країн, хто відкрив свої кордони та почала приваблювати нових туристів. Розвитку інфраструктури сприяла програма «Велике будівництво». Були відбудовані та реставровані кілометри доріг, спортивна інфраструктура.

За перше півріччя 2022 року туристична галузь сплатила до державного бюджету на 25,7% менше податків порівняно з аналогічним періодом минулого року. Кількість компаній у цьому секторі зменшилась на 24,5%, а кількість приватних підприємців зменшилась на 13,5%. У 2022 році найбільшу суму до державного бюджету внесли готелі та санаторії, які сплатили майже 461 млн грн податків. Проте ця сума на 30% менша, ніж у попередньому році.

6. В роботі доведено, що світовий досвід показує, що бойові дії можуть тривати десятиліттями, але багато країн адаптуються до них. Це не є нормою, адже окрім значних руйнувань, це також людські жертви, які не можливо повернути. Тому при відновленні галузі, державні органи влади повинні зосередитись на комплексному аналізі сучасного стану туристичного ринку та розпочати комплексну розробку плану відновлення туристичної галузі. Визначення втрат зараз є складним завданням і залежить від кількості пошкоджених культурно-історичних пам'яток, туристичних місць, тривалості конфлікту і розміру окупованих або мінами забруднених територій.

В роботі рекомендовано державним органам управління в сфері туризму та рекреації використовувати сценарії відродження туристичної діяльності Хорватії, де уряд залучав кошти на післявоєнну відбудову шляхом оподаткування

населення, яке не відчуло значних ушкоджень під час бойових дій. Український контекст може викликати контрверсії щодо ідеї залучення грошей на відбудову безпосередньо від населення. На практиці реалізація такого підходу потребує уважного аналізу економічних показників та урахування специфічних умов країни.

7. В роботі надано пропозиції щодо використання досвіду Ізраїлю, де туристична галузь залишається ключовим фактором розвитку ізраїльської економіки, незважаючи на воєнні дії та соціальні конфлікти всередині країни. Ізраїль активно спрямовує свої зусилля на приваблення туристів через п'ять головних напрямків. Для досягнення ефективних результатів в туристичній галузі та регулювання основних напрямків розвитку, в Ізраїлі було створено спеціальну урядову структуру - Міністерство туризму. Головним завданням урядової установи є проведення маркетингових досліджень з метою виявлення національних туристичних пріоритетів,

Події від 24 лютого 2022 року змінили життя багатьох людей. Замість звичайних подорожей українці були змушені покинути свої домівки та шукати порятунку в більш безпечних регіонах країни або за кордоном. Не дивлячись на глобальні труднощі, кожна людина має потребу у відпочинку та рекреацію, навіть внутрішньо переміщені особи знайшли сили для невеликих подорожей. Тим самим вони сприяють частковому відновленню та реанімації туристичного бізнесу країни, покращуючи її економічне становище. Для того, щоб країні було легше відновлюватись після завершення активних бойових дій потрібно зайнятись розробкою вже сьогодні. Першим етапом може стати підготовка висококваліфікованих кадрів у сфері гостинності, які є відображенням всієї сфери.

В роботі запропоновано можливі шляхи підвищення ефективності та відродження туристичної діяльності в післявоєнний період України, що включає:

- використання широкого міжнародного інформаційного поля для висвітлення поточної ситуації в країні і презентації туристичного потенціалу.

- розробка комунікаційної стратегії, спрямованої на міжнародний ринок, що допоможе побудувати новий позитивний імідж країни.

- створення механізмів та створення умов для привертання інвестицій у туристичну галузь.

- залучення зацікавлених сторін до розробки цифрових інструментів, які допоможуть збирати оперативну інформацію про туристичну сферу.